SKVRNY NA SLUNCI

PG
5038
F8A17
1895
díl II

...ORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

Purchased for the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from the

KATHLEEN MADILL BEQUEST

SKVRNY NA SLUNCI.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(1895—1896.)

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.
1897.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

PG
5038
F8A17
1895
dTC 11

1126950

Váženému příteli, panu

FR. A. ŠUBERTOVI,

řediteli Národního divadla,

spisovateli,

vzpomínkou na »Epponinu« připisuje

J. V.

SKVRNY NA SLUNCI.

Skvrny na slunci.

Stále nové na slunci rostou skvrny,
v délce mil se tisíců táhnou v centru;
jaké sluje, krátery tam se tvoří
v hvězdářů úžas!

Žár snad slunce sopečný, tryskající
skal si bere škrabošku neprostupných,
aby v hloubi pod maskou příkrých tesů
mocněj moh' vzplanout?

Či snad místy zhasíná divotvorná
slunce síla, ostrovy tak že celé
z žáru noří odvěkých, mocných ohňů
vyprahlé pouště?

Zatím slunce, zářící moře ohně,
mění na zem pomalu tvar i jádro,
z látek aby shořelých, doutnajících
s zárodky žití.

Vstala nová planeta, sestra země,
k níž se nové z hlubiny skloní slunce
v nový život ženoucí z rašeliny
kořeny stkané,

Nová země, bývalé kdysi slunce,
nová země, zárodků plna, žití,
kteréž nové vítězné cestou věků
nastoupí drahy.

V lůně slunce rodící snad se právě,
jak tě vítat s radostí nebo strachem
z lázně žárů vystouplá Afrodito,
vítej nám, sestro!

Tam snad výkvět maličké naší země,
výkvět snahy, genia, citu, vůle,
jakýms divem přesídlí v příští žití,
v Paradou nové?

Tam snad staré básnické sny se splní,
pěvců hruď jež tušila v mocném vzruchu,
mozky věštců vítavších v temné dálce
Atlantis zašlou?

Tam snad divem oživnou staré zkazky,
staré mythy, postavy legend, bájí,
světlé stíny nadlidí velkých, krásných
v prostor se zvednou,

V nové slunce, v bezednu nedozírném
jež se rodí, staré co dokonává;
ztiš se země, úloha Tvoje velká
blíží se k cíli.

V sklon se chýlí veliké drama věků,
v kterém Olymp s Golgotou, starý Tsion
v moři změny kypících velkých dějů
majáky byly.

Doba pláče za námi, doba bojů!
Bajkou bude okovů chřestot, thyrsy
jako žezla do prachu klesnou stejně
ve vlnách světla.

Vábné zjevy! Rozrývat ňadra tuhá
ostrým pluhem nedá si nová země,
sama klín svůj otevře lačným dětem,
kypící plody.

Z lůna hlubin nebude v prachu, v potu
žravý Mamon lámati lesklý kámen,
sama všecko příroda ráda podá
drahým svým dětem.

Volná bude myšlenka, čin a píseň,
zmizí Závist, šklebivý Moloch zisku
dá se v útěk, v hojnosti všech a všeho
nebude bohů.

Pouze život, kypící život bude,
pouze světlo, nadšení, radost, láska,
věčné svátky, příměří věky dlouhé,
bezkonce Sabat.

Tíseň zmizí s Úzkostí. Nahá Bída
v páru splyne, bušící srdce Strachu
zmlkne, stádem labutí vzletnou k nebi
paiany šťastných!

Jaké místo v budoucím tomto ráji
chystá osud, Vlasti má, drahá tobě?
Kam se stulíš v budoucím Eldoradě,
matko má svatá?

A co z všeho přeneseš v nový život
ze svých tužeb, zápasů, snah a bojů
blažším synům v dědictví bědných otců
ovocem sladkým?

Hříčky snů vše! Budoucnost šerou clonou
halí všecky osudy kosmu. Zákon
neznán žene souhvězdí, řídí živly,
sám snad je božstvím.

Rovnováhou nazve jej chladný mudrc,
láskou básník, hvězdami která hýbe.
Co mu prášek tančící v slunci před ním
s aeony věků?

Jak si mudrc nevšimne hříčky dětí,
které scenu s loutkami hrají před ním,
zmizí všecko před jeho nevyzpytnou,
ledovou tváří.

Vše je tajem, závratí efemerám.
Všecko v nás jen prchavý svůj má život,
s každou smrtí zhasíná staré slunce
jednomu žití.

Takž vy skvrny neznámé v štítu slunce,
ať jste věštky katastrof nebo zdaru,
ať jste nové etapy ve rozvoji
kosmických říší,

Novou maskou hledíte na nás, taje.
nových pouze otázek vámi světy
v ňadrech pučí, otázek, pochyb, sporů
zbytečných, marných.

Ať tam nové nesmírné tryská žití,
ať tam staré v kaskadách ohně mizí,
čeho znakem rostoucí jsou ty skvrny
ve tváři slunce?

Ty zde dole, nicotná loutko lidská,
hraj si dále vysněné drama svoje,
škubej drátem, na nějž tě v zlobě svojí
zavěsil Osud!

Smýšlej světy, vztýčené obrať v rumy,
spojuj břehy, vysušuj moře, buduj,
řinči kruhy otroctví, tříškej pouta,
v převratech nových;

Vybav z temnot úpící duši lidu,
zaveď nové zákony, mravy, city,
nové bohů systémy utkej, znič je,
čím je to Kosmu?

Taje svoje nad tebou sám si spřádá,
hledě bez vší účasti v tvoje spory,
sám bůh všeho lhostejný, v sebe vnořen,
sobě svým cílem,

Jemuž, lidská bublino, nejsi více
s celou bouří ztřeštěných nervů svojich,
ba snad míň jsi nežli ty právě nové
na slunci skvrny!

TRIPTYCH ŽIVOTA.

I.

Hvozd Chimer.

Jak poutník vyšel, zbloudil v lese.
Kol rozhlíží se, plachý host,
vždy lákán dále s duší v děse
zří v dlouhý ten a pustý hvozd.

Kol příšerné se táhnou stíny.
Zda v shnilé vrbě, blysk tam nach?
Či zrak to šelem u mýtiny,
či bludičky to skáčí v tmách?

Ty štíhlé stromy jsou tak ztmělé,
bez hnutí trčí k nebesům,
v nich vítr usne; s větví stele
se stále nových stínů tlum.

Tam rulík černým okem kývá,
v skal strži číhá lilku květ,
déšť žlutých jehel k zemi splývá,
v něm stezky mizí každý sled.

Jen oči šelem planou bližší,
jich pod nohou klest zaprská,
let ptačích křídel zazní výší
jak v nekonečnost otázka.

Kam letí asi klínem v šiku?
Tam hleď, jak víří nad strání!
Však poznáš, nežli zmizí v mžiku,
to zlověstní jsou havrani!

V tom jako z výhně holé kmeny
svit červánkový polije,
jich suky v tváře proměněny —
ó hrůzo! To jsou harpye!

Viz křivý zobák, spáry dračí
a svislé prsy jako měch,
z jich peří stín se k zemi vláčí,
zrak rudý jako sopky žeh.

Pod nohou pruhem vlnovitým
se mihne tiše kluzký had,
jen rychle kol spěj krokem hbitým,
zříš klaný jazyk v trávě hrát?

Tu šeré můry na pni holém
bez hnutí, hvozdu jeptišky,
slimáků stříbro trávy stvolem
se táhne v květů kalíšky.

Čím dále měkne vlhká země,
jak v šer jdeš dál a do ticha,
a stínů víc, z jich středu temně
cos ob čas zalká, zavzdychá.

A nikde východ. Nových stromů
jen řady zas a v postavy
kol skalného se kupí lomu
par šedých zástup mlhavý.

Jak slzu květ má rosu v oku
a plod, když touha nesmělá
jej dotkne se ve bludném kroku,
jest hořkého pln popela.

A smutek velký na všem leží
a bez konce ta cesta jest,
tmou houštin dereš se jen stěží,
a čekáš toužně promyk hvězd.

A cítíš, vím to, zhynu kdesi,
víc nikdy šťastný nebudu,
a tupě bloudíš mezi lesy
svých chimer, lží a přeludů.

II.

Suchopar pravdy.

»Konečně! Stíny jsou již za mnou,
šer mizí, stromy řídnou též,
a hříčkou přeludů všech klamnou
víc nejsem, v dálce sen a leč!«

Tak poutník jásal v duše hloubi
a vysílený v trávu kles'.

kde s oblaky se obzor snoubí,
již daleko jest za ním les.

Jak černý přelud stojí za ním,
dál každým krokem uniká,
a chodec cítí, k jeho skráním
se samé světlo přimyká.

I pozdravuje slunce stkvoucí,
jak vítá jeho tepla proud!
Však nezří hned, žár jeho žhoucí
že travu spálil v šedý troud.

A jásá, chimer tady není!
Kde zlověstný je ptáků skřek?
Ve žluté trávy zašustění
roj cvrčí lučních kobylek.

Též divů Flory není tady
a jako natažená dlaň
na levo, v pravo, kam zří, všady
se táhne v obzor dlouhá pláň.

A jak jde dále, slunce pálí,
a jako výsměch cyniků
hlas kobylek a cvrčků v dáli
jde za ním v hlasném povyku.

Kol samá metelice hluchá,
a samá změť jen žlutých trav,
a vřesoviště prsť jen suchá
jest boků země celý háv.

Když pod nohou cos zableskne se,
to tvrdý štěrk jen v slunci plá . . .
Zrak unaven se k výši vznese,
modř její v bílé páře mdlá

Se nad vším klene bez soucitu,
nad sebou sama znuděna,
v tom písku a trav zžehlých třpytu
i kroků zmírá ozvěna.

Zdroj nezaperlí se tu v mechu
a k němu neschýlí se pták,
jdeš dál a dále bez oddechu,
jen za tím sluncem .hroužíš zrak.

A toto s výše hárá parně.
ví chodec: Ono pravdou jest!
Což za ním, třeba jednotvárně
se motal spletí úzkých cest!

Kde vítr nezachvěje třtinou
a nezčeří tvar žlutých klín,
nad vlhkých hvozdů klenbu stinnou
pláň tato dýchá větší spleen.

Kraj volně v dál se rozprostírá,
zde možno přec se rozpřáhnout,
proč stejná poušť jen zevšad zírá,
a v krok zní chřest mu starých pout?

Zří vše, zná vše, jde jistě, pevně
to světlo chtěl přec v lese tam?
Vždy jedno cítí v duši hněvně,
že tam jak tady — kráčí sám!

III.

Louka asfodelů.

Vše naposled se v konec chýlí.
den nejdelší má v posled noc,
vše otravné snů, chimer býlí
svou zázračnou již jeví moc.

To slunce, po němž vzpínal zraky
kdys junný poutník, nyní zmdlen,
za olověné klesá mraky,
snů v oči padá tíž a hlen.

Z hor, v dálce modrými jež rysy
sem svůdně kynou k pozdravu,
kýs vánek zavál a se mísí
jak lehký oddech ve trávu.

Ta svěžejší se zdá již kynout,
kdes jistě bude pramen skryt. . .
Skloň ucho! Slyšíš jej se řinout
přes kapradí a přes pažit?

Jen za ním! Tráva houstne měkká,
tu kapraď, tam list lopuchy,
u křivých vrbin chodce čeká
stín plný blahé předtuchy.

Snem obtížený jak v snu kráčí,
dne požár za ním. Vlhký chlad
jej objímá, kde vrby pláčí
nad tůní, kam šer noci pad'.

Po hladině jak člunky duchů
lekníny plynou vnořeny,
jak hadí spleť spí beze ruchu
až u dna jejich kořeny.

Jak světloška cos v květech plane,
snad slzy rusálek a vil?
Na lupen těžká rosa kane
a z hloubi zazní teskný kvil.

A chodec jde, krok matně řídí
dle tluku srdce do tmy dál,
luh s podivnými květy vidí,
však utrhnout je, by se bál.

Neb jak v jich kalich přehluboko
se udivený zadívá,
v něm páti vidí živé oko . . .
Květ vážně hlavou zakývá . . .

A chodce zrak jak v hloub mu spěje,
tu vidí v květech tiše spát
svých drahých mrtvých obličeje
všech, které vzal mu hrobů chlad.

Tu otce tvář a tam tvář matky,
tu sestry, děcka tahy mdlé,
tam obličej své lásky sladký,
vše v mlhavém jak zrcadle.

Bez bolesti zří, bez únavy
jich klidné tváře k němu výš,
stín z jeho duše prchá tmavý,
k rtům uklání se míru číš.

A na víčka to zvolna klesá
jak sladké něhy opium,
zrak nezvedne víc nad nebesa.
kde trysk již v mlhy hvězdný tlum.

Jen klekne, noha v půdu vrůstá,
jest bez tíže, jest dítě zas,
ret líbá zbožně mrtvých ústa,
a květem sám se stane v ráz . . . .

VZDECHY SILNÝCH.

Žalm epigonů.

Co chcem a můžem, jak to vše je málo
s tím srovnáno, co před námi se stalo
od těch, jimž slunce věčné Krásy plálo.

Nad duchů úroveň ční jako hory,
jdou v hloubku, v centru tkví, vše luští spory;
to s Věčností jsou věčných rozhovory.

Jsou kolébka, hrob, umírání, žití,
jak světloška tvé vedle jejich svítí,
a malomocně v noc a zmar se řítí.

Jsou hlubé strže, propasti a světy . . .
Zda můžem nad ně? Co náš vzruch a vzlety?
Co smrtelnými lze tu říci rety?

Vše vytesáno a vše malováno,
vše vyzpíváno a vše v žulu psáno.
my večer máme, Pane, kde jest ráno?

Jdem za nimi, jdem v boji, resignaci,
za novým jdem a duch se v starém ztrácí
zlým zápasením, každou tuhou prací.

Však jdeme přes všecko a jdeme přece.
Pad' kámen v hloub a my jsme kruhy v řece . . .
O mříž se ubit, je též prchnout z klece!

Život.

Darem bohů vezmi jej a ne jinak.
Bludem hrozným bráti jej jako úpis
příštích slastí, rozkoší, které nikdy
neuzří světla.

Žádný nárok na jednu chvíli štěstí,
žádnou touhu po vzletu z prachu k výším,
žádný záchvěv po citech, jež ti cizí
zůstanou vždycky.

Jako peníz ražený čerstvě, lesklý,
ty jej vezmi s legendou tajuplnou,
s divným znakem mystickým, jejž snad později
rozluští sfinga.

Dosti možná hádankou všemi roky,
jimiž projdeš, zůstane znak i nápis,
co ti po tom? Nerazil's peníz tento,
dostal's jej pouze.

Jak jej vrátíš? Otázka! K odpovědi
čas dá tobě jedině klíč a ruku,
hleď, jak možná, zářící, jak's jej dostal,
abys jej vrátil.

Zašlap srdce! Žernovem zkruš svou vůli!
Otup smysly! Na kostru ztýrej tělo!
Kdož ví, zda-li nad hrobem zjeví se ti
hádanka žití?

Rýč a péro.

Když starý Adam z ráje vyhnán byl,
dav sklamán výhost všemu,
poušť před sebou zřel a Smrt všeho cíl,
přistoupil Anděl k němu:

»Sny ráje, štěstí, blaha sladký chtíč,
vše propadlo již zmaru,
vstaň, synu prachu! Nesu tobě rýč,
buď vděčen mému daru!

Jej v svalnatou dlaň chyť, do země vnoř,
nechť pot se snoubí skráním,
ty z toho potu nový ráj si stvoř —
a bude požehnáním!

Ryj, stále ryj jak výčitky tvé červ,
ryj v žáru, na úsvitě,
chvěj napjatou se strunou každý nerv —
však jitro pozdraví tě!

Před tebou jednou vstane plný klas
tvou krví, potem sycen,
a v jeho stínu najdeš ráj svůj zas,
jenž před tebou dnes zřícen . . .«

V ráz Anděl odleť. Adam v ruce rýč
jak podivnou věc vážil,
ten zbyl mu z všeho, po čem jeho chtíč
kdys vzpjal se, letěl, snažil.

Jej v hrudu vryl a bolestně si vzdych'
a vzdychl kolikráte,
než v temné lůno rozvlněných lích
vrh' první zrno zlaté.

A pravdu Anděl, vzpomněl si naň), děl.
Když osud ráj mu zničil,
jak zázrak první klas mu vypučel,
jenž z potu jeho vzklíčil.

Za prvním legie jich bezčetné,
vln mořských soupeřové,
pták staví se tu, včela přilétne
a denně divy nové . . .

Ó starý Adame! Jak olbřím snů
teď stojíš před mým zrakem,
jak ty já ztratil ráj, mých příštích dnů
řad smrtí kryt a mrakem.

Jak tobě mně též za úděl dán rýč.
Můj nazývá se péro.
To vladař můj i kat, já jeho míč
v snů spory i v tuch šero.

Vše za mnou. Sladký ráj všech illusí,
co z mlh a duh je stkáno;

v dny příští, bezbarvé zřím bez hrůzy,
buď péro požehnáno!

Ty věrné zůstaneš, ty neselžeš,
jak rýč v zem tak ty v ňadro,
— ať krvácím — se v hloubku zaryješ,
až ve myšlenky jádro.

A vzroste klas, jej zřím, jak šelestí
nad hlavou v mých dum sporu,
buď bole zdráv, buď zdrávo neštěstí!
Já za vámi zřím zoru.

A sklamán tady vším, jak Adam rýč
já tebe, péro, zvedám.
Sny štěstí, lásky illuse jsou pryč,
mír v stínu klasů hledám.

Snad potom Eva má, zdroj žalů všech,
jež v hloubi ryjí temně,
v stín stohů mých v polední slunce žeh
si ráda sedne ke mně . . .

Klid.

Nikdy nesvol, v osud tvůj aby cizí
bůh se míchal; jakbys ho neznal, dělej,
kráčej mimo potichu jako kolem
laviny spící.

Jednou v strachu, v úzkosti duše svojí
vzepneš k němu v modlitbě chvějné dlaně,
nevíš ani, pomůže, či jest hluchý —
Propad's však jemu.

Démonicky osedlá tvou pak vůli,
v jarmo svoje zapřáhne tvoje snahy,
hodí v nitro bezmezný, dlouhý smutek
illusí marných.

Dá-li něco, otrokem jeho's přízně,
dá-li jednou, stokráte zas to vezme,
strach jen zbude v srdci tvém, hadochvějnou
zatřese kšticí.

By tě slákal, nevěstku pošle, Naděj,
před tvým zrakem tančící tužeb kankan,
by se vysmál, asketu Hnus ti pošle
ve kukli studu.

Proto nechtít ničeho, všecka moudrost!
Vyplet z duše kořínky každé touhy,
bráti klidně po dni den, bráti noci
v střídavém běhu.

Potom věru netřeba býti vděčným
za píď žití, s kondorem ji má střízlík,
jaká píď ta, jedno jest, vůči Věčnu
jepice pouhá.

Potom klidně ulehnout můžeš k spánku,
klidně stárnout, s úsměvem stejným zdravit
v lysé tvojí lebce se zhlížející
odvěké hvězdy!

Bůh.

Ani andělé Boha nevidí.
Rabbi Akiba.

Byl velký despota a vládl Orientem,
měl perly v tiaře a šatil se jen kmentem,
dav klesal, pod kola se vrhal jeho vozu,
měl tři tisíce žen, vojsk nesečtené šiky,
měl jásot zástupů a slávu, ples a díky,
měl tisíc trofejí válečném ve hlomozu.

Kam hnul se, Boha hledal,
svět odpověď mu nedal.

Byl chudý myslitel, měl sotva kůrku chleba,
džbán vody, knihy své, list papíru — co třeba?
Však v řádkách, které psal, lilije rostly bílé,
a v dumách, které snil, slavičí píseň zněla,
svět byl mu pohádkou a rájem země celá,
a šťastným sladkým snem i každá všední chvíle.

Kam hnul se, Boha hledal,
svět odpověď mu nedal.

Pak oba zmírali, král i myslitel chudý,
druh druha nepoznal a vážili své bludy,
své plaché rozkoše i hořkost, jež z nich zbyla;
»Chtěl's Boha viděti?« děl démon králi v ucho.
Děl totéž mudrci — a na otázku v hlucho
jen chrapot mroucích zněl, však duše hovořila

Jich obou v téže době:
»Lze vidět, co máš v sobě?«

Nářek.

Prostor dál se hloubí a čas dále letí,
lépe nemysleti;
efemero pouhá, co je tvoje touha?
Sen a hříčka dětí!

Z tmy jsi vyšel, do tmy vrátíš se zas jednou,
ruce tvé se zvednou
stokrát v žití pídi, kdo tě slyší, vidí,
zná tvou muku bědnou?

Máš-li ohlas jeden v svůj kvil v živlů zlobě?
Kdo dal ruku tobě?
S účastí kdo matky, z tvorů, z hmoty, z látky
přivinul tě k sobě?

Slyšel's ve svém smutku ve svých nocí bdění,
ve svém zápasení,
že kdos cítí s tebou, když tě zmije střebou?
Není duchů, není!

Zůstaven sám sobě svíjíš se a vztekáš,
světy snů svých těkáš,

sražen k zemi dolů v úzkostech i bolu,
stínů jen se lekáš!

Chtěl jsi pravdu, dobro, stálý vzlet a lásku,
dal's jim život v sázku,
co máš blázne z toho? Nepřátel jen mnoho,
v čele vlastním vrásku.

Sklíčkem byl jsi pouze v kaleidoskop zjevů
v radosti i hněvu,
začal's, kde děd přestal, a syn tě již ztrestal
prvním při záchvěvu.

Nahrazen jsi snadno na divadle světa,
krátká prchnou léta,
budeš v posměch mládí, jež cíl jiný vnadí,
jiná zářná meta!

Staroch budeš, žebrák po své dlouhé práci,
jež se v písek ztrácí;
všecka tvoje snaha, komu dnes je drahá?
Umři v resignaci!

O Bohu co řekl Spinoza, víš přece,
mříže znáš své klece:
Nemůž' milovati, nemůž' záštím vzpláti. —
Co chceš, vlno v řece?

Svatá země.

Jdou dnové všední. Za jedním druhý jde,
za druhým třetí, bezbarví, šedí jsou
jak zrnka máku ten i onen,
zdlouhaví, únavní, fádní k smrti.

A nikde povzlet, k životu nový vzruch.
a nikde jásot, věštící novou zem,
a nikde, nikde vykoupení,
vyjetých kolejí bláto kolem.

A přece druhdy před léty chtěli jsme,
zem novou najít s prameny čerstvých vod
a s manou stromů granatových,
s prozpěvy, šveholem bájných ptáků!

Kde láska měla choditi bez masky,
kde trvat věčně bez falše přátelství,
kde ctnost a síla bohatýrům
pravým být v kadeřích měly laurem;

Kde měly věštců vidiny splnit se,
kde zpívat cit měl s orgií tonů všech,
kde mělo vzejít velké slunce
splnění tužeb všech v moři světla!

Kam znikla asi čarovná tato zem?
Kam náhle jen se propadla tajemně?
My snili, její břeh již máme . . .
Nadarmo! Zmizela — poušť kol šedá!

A touha pouze po ní jak marný sen
se táhne myslí, prochvívá nervy nám,
ach, ona jesti! — Může píseň
vykouzlit z hlubin ji v nové žití?

Ó píseň, slovo! Zazní a zniká hned!
Snad štětec s dlátem silnější mohou být,
či pouze hudby sladká vlna
přiláká kouzlem svým k nám ji zpátky?

Až Columb šťastný budoucích lepších dnů
ji směle jednou pozdraví dílem svým,
kéž aspoň vzpomínku vzdá vřelou
zhynulým athletům Idealu!

Kéž aspoň v křiku jásavé radosti
se kosti naše zachvějí v hrobů tmách:
My chtěli totéž! Žel, jsme padli
v zápasu pro tebe, Svatá Země!

PANDEMONIUM.

Pandaemonium.

V snech palác viděl jsem, ten dotýkal se hvězd,
sto poschodí on měl, sto k němu vedlo cest,
byl chmurný, ohromný jak duchů Eskurial.
V své zdi a prostory on davy, davy přijal
všech, kteří před věky se zvali lidstva bohy,
jak času postupem věk shromáždil je mnohý,
jak Postrach zbájil je, či plachá Obraznost.
Ó moře bylo jich, ó byl jich valný hvozd
od břehů Indie až k břehům Ameriky;
já slyšel kletby jich a lání, vzdechy, křiky,
jak bily do oken a prostorem se třásly,
a marně ve vzduchu, jenž trnul jimi, hasly.
Jak okolo jsem šel, kýs blázen kývnul na mne,
já poslech', za ním spěl dál v bludiště to klamné.

*

Já vstoupil. Naděje u starých stála vrat
a za ní Illuse, ten věčný lidstva kat,
jenž hlavu srazí dnes, by zítra vzrostla znova;
a dlažbou paláce zde byla slova, slova:
tož slova proroků a věstců všechněch dob,

vstal člověk jimi bůh a klesnul jimi rob,
a v kterou obrátil zrak zdivený se stranu,
čet' různé citáty z všech biblí, alkoránů;
po schodů spirale jsem kráčel výš a dál,
zřel opic, ibisů, psů, koček hlučný cval,
a slyšel jejich vřesk, jich skřeků orgii,
jak víno čarovné, jež hoří, opíjí.
A jak jsem stoupal dál, já viděl modly všecky,
jež sobě zbudoval um titěrný a dětský,
sta hlav a páží sto v příšerné změti těl,
tu Satan chechtal se, tam plakal Archanděl:
před prahem bronzovým já zastavil se bledý,
a viděl za sebou jen krve rudé sledy.

*

Směs hlasů ustála a znikla v dáli kdes,
jak velké po bouři by utišil se les;
já v sálu velkém stál, byl prostorný a světlý,
laur s myrtou ve oknech a v koutech všady květly,
a já zřel zástup soch, jak z mramoru by byly,
tak v temno svítily, ty řekl bys, žily!
Ó všecky poznal jsem, jichž řada se tu kmitá,
tu Otricolský stál a tamo Afrodita,
tu Smyntheis, Minerva, tu Merkur okřídlený,
pak faunů a nymf sta a děti, dívky, ženy
jak v dílně pravěku, kde Prometheus kdysi
vdech' v hlínu žití žár, zde pospolu se mísí,
však bledí, bez krve, jen sochy, postavy,
jak básníkův jen sen je spřádá mlhavý,
jak v knihách žijí dnes. A v srdci žalnou tuchu
já patřil v ohromný a mrtvý herbář duchů.

Siň jiná přede mnou a bezčetný v ní dav.
Já viděl zástupy tu ozářených hlav,
lesk hrál jim nad čely, však sinalý a bledý,
jak bludička se chví, než zhasne naposledy.
Já mučidla jsem zřel a steré přístroje,
kterými trpěli v své choutce do boje
za pravdu, lásku, cit, za věčné ideály,
za spoustu krásných slov, z nichž výsledek tak malý.
Ti s mitrou, berlou ti a ti jen opásáni
jak pastýř na horách, ti s otevřenou dlaní,
zkad tekla almužna jak čistá rosa s nebe.
A v celém víru tom já viděl, Kriste, tebe,
byl's vysílen a bled, kříž padl tobě s ramen,
však v očích nebeských hřál onen věčný plamen,
jenž z věků do věků nad člověkem se třese,
řka ob čas: Doufejte! a vždycky: Milujte se!

*

Ó synu tesaře! Zda jednou v snech jsi tušil,
že člověk rukou tvou na bránu ráje bušil,
že v tobě procitnul a že chtěl s tebou žíti?
Jak bystřeň divoká se náhle s čel hor řítí
a dole tříští se v sta stružek, nových toků,
jež šumí, zpívají vítěznou Vesny sloku,
tak tvoje nauka v sta zdrojů rozptýlena,
tu tryskla jásavá na zdroje beze jmena
a vždycky stopu tvou za sebou jasnou táhla,
a vždycky do srdcí, všem kdož zde trpí, sáhla.
A vstali mudrci a vstali svatí kněží,
a z hranic zpívali, v sektářů divé řeži,
s tvým jmenem zmírali v těl obnažených změti,
s tvým jmenem vstávali z úst panen, vdov a dětí,
o lásce mluvili, jichž plna jejich duše,
až stará naše zem se chvěla v sladké tuše.

*

Kde jsou? Kam zanikli? Mrak nad světem se sbíral,
však v Apenninách již mnich v knihu nebes zíral,
v ní věčný zákon čet', jenž sluje »soucit k všem!«
a sotva pohnul rtem, on pohnul srdcí stem.
Ó svaté orgie všech snů a odříkání!
Ó bílé lilije na zkrvácené skráni!
Ó rukou stigmata hořící v hvězdném jase!
Slast, Kriste trpěti, vše rány s tebou zase!
Ó stupně oltářů, kam sterá tloukla čela!
Ó lidstva vidino ty zářící a skvělá!
tu v dómy vtělená, jež kamenné jak světy
výš pjaly fialy a kružby, minarety!
Ó žalmy lkající v podzemních chodeb stínu!
Ó světců extase, výkřiky muezzinů!
Ó ticho sabatu, kdy lampy hasly zlaté,
ty všecky záchvěvy věřících srdcí znáte,
je možno všecko to, myšlenka, sen a tvar
by v prázdno zapadlo a v zapomnění, zmar?

*

Z tmy hrobů nová síň mne láká do života
a bouřný chorál zní: »Je pouze věčná hmota,
v mžik oživena vždy jak mladý bůh se vznese,
toť starý Dyonis, jenž kadeřemi třese!
Ó radost! Evoe! Ó jděte vstříc mu všicci
a buďte thyrsu zas a lauru učenníci!« —
Pod myrtou sonet lká, kanzona v houšti vzdychá
zní z růží, jasmínů polibků hudba tichá.
Ó žít a milovat! Nemyslit na vteřinu,
byť klenul nad námi se celý zástup stínů!
O vzkřísit starý věk, jak žil, po čem se snažil,
kde zásluhou jest hřích, jen po kráse když bažil,
kde v sladkou Madonnu se mění Fornarina,

kde v Monny Lisy tvář se utopila vina
jak sfinga kouzelná, jež otázky jen dává,
však rozluštění jich vždy příštím ponechává,
co otrok spoutaný v své duši osten chtíče
o svoje koleno vše láme pouta, biče,
by v tvář je osudu, jenž tyran zve se, hodil,
v rum sebe pohrobil, však bratry osvobodil.

*

Po bozích mudrci, po králích věštci lidu;
vždy nové masky jen pro starou jeho bídu,
co chtěli, nemohli a v zlém podlehli boji,
ať mečem, kladivem, ať se jen duchem zbrojí,
zde bohů po boku se všichni v zmatku tísní,
ať nesmrtelní sny, ať nesmrtelní písní.
Ó velká budovo! Ty blázinec jsi duchů!
A řev ten a jich zpěv mi dodnes zvoní v uchu,
kam hnu se, polekán. Dál dějin tok se valí,
a palác nestačí, v tu duchů změť je malý,
svět celý objímá a ten nestačí ani
na věčný jejich pláč a věčné proklínání.

DEMOGORGON.

(PSÁNO PO UKONČENÍ PŘEKLADU SHELLEYOVA »ODPOUTANÉHO PROMETEA«.)

Ty nejstarší, jenž dříve byl's, než světy
se rozletěly různou drahou svojí,
ty věčný, nesmrtelný, bez počátku
a bez konce jenž budeš v sobě jeden,
jenž nevíš, co je změna, čas i prostor,
neb vše to sám jsi, všecko objímaje.
(jak Plato tušil tě a viděl Shelley
v snech, příroda kde celá byla hostem),
ty božství jediné a nevyzpytné,
nás jako pýří nesoucí v svém klínu
v tmu halen, světlo za masku jen maje,
neb světlo raní a tma úkoj dýchá,
rci, zdali cítil's někdy proudem věků
cos pro člověka?

Dvakrát věků clona
se roztrhla před velebnou tvou tváří
a dvakrát stála hora před tvým zrakem
a vždycky na každé z nich trpěl člověk,
ať polobůh, bůh zván byl řečí lidí,
však v jádru člověk, člověka syn pouhý!

*

Ty's viděl hrdý Kavkaz trčet k nebi
pln ledných hrotů ve vichřici sněhu,
pln hučících a hřmících vodopádů,
pln slují, v kterých ohlasů sta dřímá,
jež probuzeny vichry jako lvice
hřmí s hromy o závod, a v středu ledu
ty's viděl člověka, jenž vbitý k skalám,
spjat kruhy démantnými Silou, Mocí
řval ku hvězdám své hrozné anathema,
před kterým hvězdy putující v mracích
tvář zahalily, neb cos jako slza
se chtělo plížit nesmrtným jich okem.
Ten člověk, lidmi zvaný Prometheus,
dal oheň člověku, s ním světlo, teplo
a divou sílu podmanit si kovy,
je spájet v přístroje a tvrdé zbraně,
a odvahu, vše podstoupit a zažit
i zahnat šelmu, jejíž zuby ledy
a jejíž ohon vichr od severu
a jejíž srsť je sněhu hustý kožich,
jež duje zimu, kterou tuhne všecko.
Při jeho ohni mile praskajícím
se rozvázala srdce, ruka vztáhla
se po kadeřích vedle snící družky,
po její šíji, vyklenutých ňadrech
a ústech svítících tmou jako koral,
a žíly vřely, srdce divě bilo
a poprv člověk šeptnul sladké slovo,
jež znělo láska. On mu dal dar písně
jej učil opakovat v sladké notě,
co zpívá drozd, čím hýká v mraku orel,
co echem opakuje skalní ručej,
čím opájí se jasmín při měsíci
ve zpěvu slavičím.

A za to pykal
na skále supem drán.

Dle staré báje
ty's vystoup' z tmy své, to jsi trpět nemoh',
ty's osvobodil rázem zmučeného.
ty's v propast skácel jeho protivníka,
zpupného Joviše kdes na Olympu,
tys vrátil opět lidstvu svatý oheň,
s ním jazyk, teplo, lásku, pravý život,
pak vrátil jsi se v temno dum svých tvůrčích.

A věky táhly jako hvězdy nebem,
ty bílé jako ovce, kdy jdou k stříži,
ty tmavé jako vrány střásající
ku zemi těžké, zkrvácené peří,
a člověk žil a bojoval a tvořil,
a trpěl znova, propad' lsti a zradě
stvůr vlastních z bázně, jež pochází z viny,
a bída rostla výš a výše k nebi,
až zatemnila tmu, v které tys doma,
že roztrhl jsi titanickou silou
svůj hustý závoj. Běda, co jsi viděl?

Po tisícletí podobný zas obraz!
Zas hora byla — ale spráhlá sluncem,
bez květu, trávy, bílá jako lebka;
v ní na úpatí jejím spali mrtví
od věků již, však jejím na vrcholu
na kříži hrubě sbitém visel člověk,
na hřebích visel za ruce i nohy,
krev stékala mu přes oči a čelo,

a v rusém jeho lepila se vlase
a padala jak těžké kapky dolů
na prsa vyhublá, kde nejsvětější
se třáslo srdce ve smrtelné křeči
Zas byl to člověk, tenkrát zvaný Kristus.
jenž člověku dal víc než Prometheus,
jenž velké chtěl a po svatém jen toužil,
a zákon lásky ku všemu a ku všem
nad všecky vztyčil zákony a řády.
On rovněž trpěl. Tys moh' klidně z mračen
se schýlit k němu, uvolnit mu hřeby,
jej vzkřísit, jak jsi vzkřísil Prometheа,
jej vrátit lidstvu, jak jsi toho vrátil,
však tys jej nechal na kříži tam viset
a zpátky vrátil jsi se do tmy svojí,
v svou lhostejnost, ve mračno svojí dumy.
Snad myslil jsi: Nač znova opakovat
tu tragedii, která sotva někdy
mít bude konce? Jednou osvobodil
jsem Prometheа, s ním vám vrátil život,
proč propadli jste znovu mdlobě vlastní
a vině, její dceři? Nepomyslil's,
že člověk, věčné dítě, stokrát znova
si zboural, úsilí co vystavělo.
Tak na kříží jsi nechal viset Krista
i s jeho láskou, opustil jsi lidstvo,
a utajil se hloub a hloub až ke dnu
všech tajů přírody a tam se halíš
v své tvůrčí dumy.

A já darmo ptám se:
Když Prometheu, jenž byl r o z u m lidský,
jsi pomohl, proč Krista, jenž byl s r d c e,
mřít nechal jsi?

Ty mlčíš?
Kdo tě vzbudí?

Zda děla valící se jako hromy
spícími městy, zvony se všech věží
v poslední křeči znaveného lidstva,
jež kácí všecky oltáře a bohy
a sebe staví tam, kde má jen klečet,
zda dětí vzlyk, zda proklínání matek,
zda dómů tříšť, hořící obrazárny,
jichž dýmem hýká zkrvácená luza:
»Chcem chleba těla, co nám chléb je duší?«
Zda nové války, jež jsou zákeřnictví
a v spoustách vraždění? Zda egoismus,
pes vychrtlý, jenž v člověka se vtělil?
Zda tvůrčích duchů zoufalství a bída?
Zda prázdná dlaň a vyždímané mozky
všech mesiášů dvacátého věku,
již místo pochodní jen s lampičkami
se plíží po hřbitovech budoucnosti?
Svět v rumy padá.

Mlčíš?
Co tě vzbudí?

PŘED BRANOU XX. VĚKU.

Na hlavu ibise ze zřícenin Karnackých.

Jakým divem, osudu jakou změnou
přišel's z rumů Karnackých dlouhou poutí,
vírem vln i tisíci rukou lidských,
mystický ptáku

V tichou jizbu básníka, samotáře,
jenž dnes v tvoje upírá slepé oko
živé svoje s otázek celým davem,
úžasu plný?

Kolem zobce, zakřiven jenž se sklání
v tváři tobě podivný hraje úsměv,
ploská hlava, zčechrané spánky zdají
v závoj se skládat,

Jakým Isis halila svoje taje,
cos v tvůj profil padlo z něj, divný ptáku,
v slepých očích utkvělo, v krku laloch
usedlo s šklebem.

Jaká léta, o kterých tucha mizí,
tupou zřel jsi do světa zřítelnicí
v serapeu v hlavici starých sloupů,
ornament prostý.

Patřil's věky v aleje sfing a bohů,
kteří klidně seděli v posách věčných,
slyšel's jistě v mystických jitrech lidstva
Memnona zpívat.

Kolem tebe v půlnocích hvězdotkaných
křídly tloukl Ramsesův sup, řval Apis,
v stáda gazel k pramenu prchajících
Anubis štěkal.

Viděl's voje neshledné domorodců,
kterák táhly na lodich svatým Nilem,
ve dnech svátků věnčeny, slyšel's březkný
posounů hlahol.

Viděl's davy v průvodech plných smutku,
kterak vezli mrtvého, v starý byssus
pohřbeného v pyramid tichou kobu
k věčnému spánku.

Viděl's, kterak Osiris zlatou mísku
soudu zvedá, jestřábí oko mhouře,
váha padá — rozličných jeho skutků
zločiny těžká.

Viděl's, prožil's nesměrné ticho pouště,
divý Samum vybouřiv když leh' v písek,
pohřbiv jeho peřejí pohyblivou
zástupy vojska.

Viděl's pouští karavan dlouhá stáda,
kmky vzpjaté velbloudů v trapné žízni,
hledajících oasu v palmách, kde snil
Jupiter Ammon.

Viděl's mrtvé oživnout náhle písky
krokem vojů velkého Alexandra,
slyšel's davů jásání i smích haeter
v lesbické flétny.

Prošla léta oddechu, líné prázdně,
patřil's pouze do nocí lunojasných
v růžná jitra, v západy plné nachu,
Šilhavým okem

Snad jsi zahled' lodičku Kleopatry,
v jejímž klíně zemdlena spala hlava
Antonia, na vahách co se třásly
osudy světa!

Zda jsi zvěděl v stoletích tupé dumy,
jaké nové povstaly boje lidstvu,
zda jsi zvedl ztrnulá víčka svoje,
vnořená v snění?

V jakých půtkách Evropa mladá chví se,
Kristův kříž co mystické rámě vztáhnul
plné stínů, podobných tvým, je sypal
v orgie plesy?

Jakých bojů, zápasů dlouhé řady
rvaly, draly člověka cestou věků,
nežli stanul tváří v tvář Bounaberdi
pyramid štítům?

Nová doba zkoumání, vědy, práce!
začla potom, oživly rozvaliny,
přišel vědec s vyzáblou přísnou tváří,
čísti vše runy

Přišel Hebrej zchytralý, ziskuchtivý.
přišel kupčík Angličan v masce vědy,
dral, rval, sbíral, v obrovský změnil bazar
Luxor i Karnak.

Tenkrát asi Ibise dumná hlavo
byla's hákem stržena s hlavic sloupu,
bledá missis koupila za groš tebe
s Baedeckrem v ruce.

Jakou cestou do krámu vetešníka
přišla's, nevím, tuším jen, kolik rukou
tebe lety drželo v chvějné dlani,
hádanku starou.

Než sem ke mně dospěla's na můj stolek
mezi svazky moderních, starých věštců,
nežli já jsem pohroužil živé oko
ve tvoje mrtvé!

Stůj zde tedy! Básníka hlídej dumy,
uč jej staré, odvěké pravdě všeho.
Není možná v myšlének nových dráze
zapříti kořen:

Není možná strhati všecka pouta,
jež nás víží dědictvím k dávným dědům,
není možná zapříti staré světy,
nové kde pučí.

Vždyť jsme jedno. Odvěký, dlouhý řetěz,
v krvi naší pravěká síla bují,
jeden taj nás objímá, dáví, škrtí,
v kterém jsme bratři,

Taj to hrobů, kterých byl's věrným strážcem,
z nichž se vždycky obrodí nový život.
věčný přechod, hádanka nevyzpytná
Žití a Smrti!

Přípitek Josefu V. Myslbekovi

Ve své sluji odvěký Prometheus
hlínu hnětl v kolossy bohů, lidí,
urval jiskru nebeským, ji vdech' hmotě,
vrátiv jí život.

Známý trest pak stihnul jej, na Kavkaze
k skále příbit okovy démantnými,
supem rván byl, vichřicí deptán, blesky,
otřasy země.

Ale marně vztekal se světovládce
v pýše svojí, v zpupnosti. Moc a Síla,
vykonavše katanské dílo, chabé
odešly zpátky.

Díla žila. Nebeským ohněm v žilách,
jiskrou ducha v mohutných lebkách obrů,
triumf žití, odboje, vzruchu, touhy,
bouřící k hvězdám.

Vždycky sochař umělců byl mi králem.
Moc a Síla vtěleny v jeho dílo
kypí zdravím, tvořící kypí jiskrou
žití a pravdy.

Hýčká duši líbezný tonů ševel,
pestře kyne paleta malířova,
světy v dálce kouzlí si básník slovem,
nad všemi sochař,

Tvůrce bohů, gigantů, krásných lidí,
bystrý, umný milenec lepých tvarů,
sedí v dumě u zdroje všeho klidný,
hbitými prsty,

Hněte hlínu podoben Tvůrci svému,
v ráj když smavý postavil otce lidí;
tříbí, soudí, odhádne, slepou hmotu
prošlehne žitím.

V tmu se tyčí postavy, kšticí třese
Otrikolský, Venuše, úsměv na rtu,
Laokontu v zápase kyne s hady,
Illioneus

K Narcissovi pohlíží, který echa
zvuky kdesi zbloudilé v dálce chytá,
úpí k nebi Nioba, dál se šklebí
tragickou maskou

Hadochvějnou Medusa. V hbitý poskok
Diskobolos napíná paží svaly,
útlý hoch co unaven cestou hloží
tahá si z nohy.

Jaké světy! Zvířené vlny duchů!
Praxiteles podává klidně ruku
tvůrci Sibyll, s Davidem zvedá hlavu
obrovský Mojžíš!

Karyatid, otroků spjatých v kruhy
vzpoura němá, proroků dumné tváře,
Noc a Jitro v nadliských věčných posách
pějí své hymny!

Dvojí slunce Hellady s Renaissancí
našlo třetí v svobodné říši duchů:
Puget, Goujon v ztrnulé tvary dobou
vdechnuli vášeň,

Eleganci století lad i kouzlo.
Krása tvarů, koketnost, měkká něha
ku lví síle, k výbuchu drsných vášní
zvířecích pudů

S hloubkou spjaty symbolu přistoupily;
od Jeanne d'Arc až k gorille Fremieta
jeden řetěz rozvoje, jedna vlna
k Tobě až mistře!

Zdráv buď silný! Oddanost s přísnou lící
symbol Tvého umění, naší práce!
Kristus mroucí, trpící národ celý,
síla a něha!

Žehnající, vítězný v ruce prapor
jede Václav! — Ustupte z cesty všichni,
zmlkni, Záští, v sedraném plášti skryj se,
syčící Zlobo!

Jede velký, zahynout který nedá
svému lidu, žijícím ani příštím!
Tímto vděčně pozdraven buď ó Mistře,
kolossů tvůrče!

---

*

Duch a Hmota.

Duch, který celý vesmír obejímá
a v sobě jímá, že jak bílá růže
na ňadrech jeho v svatém snění leží,
se vzbudil kdysi z odvěké své dumy,
a chtěl se vidět, poznat, oceniti,
i přemýšlel, jak najít cestu k tomu.

A našel ji. On musil sebe vidět,
jak věčné slunce vidí sebe v moři,
jež v zrcadle ač jen svůj obraz vidí,
však sebe přece v něm. Ten valný kosmos,
jenž před ním v beztvaré se vlnil spoustě,
svým prodchl dechem, svoji velkou duši
na milliardy menších rozmanitých
on roztříštil a odvěký a jeden
sám při tom žádné neutrpěl ztráty,
když viděl, kterak velká jeho duše
se řítí dolů v kapek zlatém dešti.

Však zadržet ji, nežli rozplyne se
ta zlatá krůpěj ve odvěkém kotli
všech změn! To záhada. Zde třeba k hmotě

připoutat prchající tuto krůpěj,
ji uvěznit do určitého tvaru,
v němž zaplála by nesmrtelnou jiskrou
a hrála duhou vítězná a krásná.

A takto duši vytvořen tvar těla.

To z hmoty jesti, která od počátku
zde kupila se jako škváry z výhně,
zkad tryskal veškerenstva stálý život.
Do odpadků těch božských velkých dějů
jak do vězení zamknuta je duše,
v ně boží duch na roj motýlů bílých
jest uvězněn a v nich on zhlíží sebe.

Z těch bojů odvěkých a obrovitých,
jež vedla Hmota od počátku s Duchem,
z té spleti buněk, svalů, žil a kostí,
z těch škvárů, odpadků těch povstal člověk
svým tělem, oživeným věčným dechem,
a odtud dvojí v něm se sváří bytost,
ta dolů touží následkem své tíhy,
ta tíhne výše následkem svých křídel,
však obou třeba jest, by celý člověk
moh' zrcadlem se odvěkým stát Boha.

To celý taj, na který všickni stůněm.
To počátkem je veškerého sporu,
jejž bojem Zla a Dobra nazývají
a bojem Hmoty proti Idealu.

Tím nechci říci, že je hmota špatná
neb slabá, ne, má pouze svoje práva,
jež od počátku zdědila a za něž
víc nemůže, neb vrozena jsou všecka.
Liana objímala staré kmeny
ve plesu veselém, ký div, že ruce
zas chtějí objímat, rty byly včelou,
jež z lotosových kalichů med pila,
ký div, že píti chtějí v novém tvaru!
To jasno přec, co zmůže tady duše,
jen podléhá, však zůstává přec duší.

A spor ten trvá dále nerozřešen,
jej asketické snahy pošinuly
dál od cíle, však problem zůstal problem.
A odtud v duších hořkost po požitku
a touha po čistotě hvězdných nebes,
a výčitky a marné horování,
a snaha lepším býti nežli hmota
a hmoty vítězný škleb triumfálný.

Co zmůžem v tom? Jen zbývá nám, to nésti
a hledět proplavati mezi Skyllou
a Charybdou, jak dovolí to Osud.
Kde hmoty víc, tam podléhá spíš duše,
kde duše víc, tam hmota umlkává,
kde stejné jsou, tam věčný boj a neklid.
Však vinit nelze hmotu ani duši.

Práce.

Přiteli B. Šimákovi.

Po břehu kráčel jsem, den šerý, ztmělý . . .
tam strhanou hráz znovu naváželi.
Loď těžká, nemotorná za provazy
a řetězy k té jata byla hrázi;
přes úzká prkna, zřícením jež hrozí,
jež dosti vratké podpíraly kozy,
na kolečkách byl dovážen sem kámen,
a vzmachem svalnatých a silných ramen
v ráz dolů svržen, hráz kde protržena.
Jak výstřel opáčila lomu stěna
ten kolečka zvrat každý v těžkém hřmotu.
Bez kazajk muži, skráň i prsa v potu
vždy k lodi vraceli se, s novou tíží
zpět jeli a zas nový náklad hříží
se v trhlinu té pobořené hráze,
chví prkna se i kozy v rovnováze,
loď ani zpola vyprázněná není.
A znova kol zní ruch a třesk a hřmění,
jak v řeku hrubé kamení se hrne.
Sem kladivo! Sem rýči a sem drne.
vše ucpat skuliny! To tuhá práce,
než pískem všecko zasypáno hladce

a ztmeleno, by z jara ve vln jeku
zas mohlo vzdorovati bouří vzteku.
Má noha až tu za rok kráčet bude,
rmen uzřím zde, slzičky kvítko rudé,
much bzukot uslyším a včel ruch plesný
a nepomyslím víc, ký zápas děsný
tu člověk s živly podniká a stále,
než urve vlnám každou píď i skále,
než na ně vítěznou svou stopu vtlačí.
Co mžikem poboří spár vlny dračí,
dny práce stojí, námahy a potu.
A já jsem chápal lásku ku životu,
jež tím jen trvá, vytrvat že umí.
Mně novou hudbou stará řeka šumí,
a dělníkům v jich hrubé práce ruchu
já tisknul dlaně mozolité v duchu.

Mlátička.

Tak skoro i se stroji nového věku
se smířím dobou kratičkou,
co, hochu můj, vidím tvůj úsměv, pln vděku,
nad novou v dvoře mlátičkou.

Tvá obraznost co všecko vidí v tom stroji!
Co kouzlí tobě ostrý hvizd,
co řemení, dýmu sloup, jenž se tu rojí,
hra kol a nepokojný píst!

Jak před divem stojíš ty do země vrytý,
na vrchu hlavy oči máš,
a do kořán ústa, jak zázrakem zpitý
v ten ruch od rána nazíráš.

Kde prosu já vidím jen prostou a holou
a známku svého století,
ten plát bude divný stroj jak aureolou
do mládí tvého paměti.

Ach, staré nás budíval cepů hlas družný,
jenž znával kolem ze stodol,
tak milý byl, známý byl takt jejich pružný,
jímž zněla ves, pláň, vrch i dol

Kde od rána se pilné míhaly ruce
ve mlatců smích a vrabců křik,
teď řemeny hvízdají a fičí prudce,
zní hlomoz kol a páry syk.

Ba, strojem tím změněn náš milý kraj celý,
kol v dálku, blízko, hochu, hleď!
což nevidíš odevšad kouře mrak ztmělý,
ves každá jest Manchester teď.

Tak duní to, funí to, heká a víří,
potkáš se všady s mlátičkou;
co na Řípu tomu jen svatý dí Jiří,
jenž k nám zří svojí kapličkou?

Zda pozná jen Čechy své? — Inu, věk nový!
Květ měl ten starší, nový dým,
a k čemu zde zbytečně plýtvati slovy,
jest lépe se smířiti s vším.

Mne nejvíce ze všeho radost tvá baví,
ba vydržím s tebou zde stát,
zřít v koles těch vír a polet jich hravý
a zapomnít i otců mlat.

A myslit si: V pravý čas pochopit všecko.
mít pro vše stejně vřelý cit,
stár viděti půvab tam, kde zří jej děcko.
jen tak lze vždycky mladým být.

V nás konečně představa života leží,
a poesie tryská z nás.
Ó chápu, jak tobě můž' sladký a svěží
stroj znít jak mně zněl cepů hlas.

Tak, hochu můj, bav se tím, mně co je cizí.
Vstříc přijít sobě, sladký sen!
Tak lidstva i světa vše předsudky zmizí,
jeť pochopení v lásce jen!

Masky Satana.

Ztrativ moc svou nad světem, spadnuv s výše
v letu děsném bez vlády dračích křídel,
světlem zžehnut prýštícím z čela Vědy,
udolán smutkem,

Vlastní mdlobou zdeptaný v kalu, cítě
archanděla drtící patu těžkou,
k zmaru lidí neschopnost, Satan trojí
nasadil masku.

V této tiše nepoznán k nám se blíží:
Ukryt v krajkách kypících, bujných ňader,
v pružném boku, v rozkoše zhaslém zraku
směje se vítěz.

V šumnou pěnu perlící žhavé révy
ztajen, blýská tisícem rudých očí,

netopýří nad mozkem tupých spáčů
rozpne pak peruť.

Smrtí dlouhou těhotný, dlouhou mukou,
v sled se skrčí v jehlice duté ostří,
kterým vniká Opia démon siný
k zárodkům žití!

Tři božské ctnosti.

Vírou pouze, vírou jen v něco, v sebe,
můžeš býti velikým v dumě, práci,
můžeš kráčet k výsluní cíle svého,
přenášet hory.

Láskou pouze, láskou jen můžeš v štěstí
věřit, je-li na světě, pak jest v oku
něhou sladkou dýšícím, leží celé
na plných ňadrech.

Ale trpět, snášeti hořký osud,
blátem smýkat sobectví laur i jméno,
v blescích pevný, neklesnout, dál žít můžeš
nadějí pouze.

Mater dolorosa.

O vy všichni, kteří jdete cestou, zastavte se a vizte,
je-li bolest, jako jest bolest moje!

Vlast — matka, držíc syna — národ v klínu.
Jan Neruda.

Často v slunce paprscích v letním vedru,
často v šedé jeseně mrazné pršce
kolem tebe po Karla mostě starém.
Matko, jsem kráčel.

V chvatu denním kamenné silhuetty
matné rysy splývaly v oku chodce,
bledé líce, strnulé ruce, Syna
držící v klínu.

Avšak nápis o duše dno vždy zvonil,
jako hořký bez těchy zvonil balsam:
Ó vy všichni, jdoucí kol, stůjte, vizte,
jaká má bolest!

Často, často jiného pěvce verše
v paměť přišly, zbožně ret chvěl se jimi:
Dolorosa ustoupla matce Vlasti,
Národ byl synem.

Šťastný pěvče, dokavad tak moh's zpívat!
Sladce můžeš v illusi svojí spáti,
tam kde svatý Vyšehrad kolébají
Vltavské dumy.

Horší, mnohem děsnější obraz vidím,
dnes když kráčím po Karla mostě starém,
matka stejně bolestná pláče v hoři
nápis je stejný,

Stejný, ještě palčivěj' hlodá duši.
Není syna v náručí matky více!
Povstal hrdý, v bujnosti mládí svého.
Zapírá matku.

Dokud chorý s kříže sňat dlouhé muky
ležel bezduch v matčině klíně měkkém,
nežli světlu otevřel opět oči
z mrákoty smrti.

Dokud k rtům jí sesláblé skláněl ucho,
sladké řeči hlaholy znova pije,
dokud vroucích pocítil tluky ňader.
miloval matku.

Která sama, ubitá Dolorosa
z jařma věků pozvedla skráň svou vdoví,
vše mu dala, povzlety orlích křídel,
titanské vzněty!

Ó jak často na Karla mostě starém
zřel jsem v duchu divadlo dávných dějů,
slávu krytou Mostecké věže stínem
ve věnci z lebek!

Nyní kolem kráčeje vidím matku,
věrna staré tradici matek — pláče!
Hledá syna, národ svůj, ruce svislé
vztahuje v prázdno.

S kříže sňatý bohužel nezná matky,
v tvář jí šlehá bičíkem sofismatu,
v drzé choutce odvěkým jejím bolům
zlobně se směje.

Jindy mohl urážet matku cizák,
zvykla tomu průběhem dlouhých věků,
že by syn však proti ní v drzé choutce
zatínal pěstě,

Že by mohl za fantom humanity
prodat matku. slzami která vdovy
k žití zvedla mrtvého, — vryto budiž
do žuly dějin!

Matka pláče! — Na hrobech syn se baví.
Co mu po ní? Přežilá o ní píseň
dnes je plané dětinské vlastenčení
v mudráků ústech.

Vzývat lidstvo, zapírat při tom matku,
chtíti v lásce objímat cizí bídu,
nezřít vlastní, nad sopkou svojí křepčit
k výbuchu hbitou,

Psát je vlastní do dějin knihy kletbu.
Lidstvo? Přijde, povstane, půjde přes vás,
zdeptá, sváží, zúčtuje zmarem s všemi
Nemesis velká!

Ó tu chápu velikou bolest matky
Dolorosy! Nemá víc syna v klínu!
Rtové mdlí jen chvějí se: Stůjte, vizte!
Jaká má bolest!

Před branou dvacátého věku.

Já zřel ji také. Schvácený těžkým snem,
jak Dante onu vedoucí v pekel týn,
však tato byla uzavřena
železnou závorou příštích časů.

I nápis zřel jsem, nemožno čísti jej,
byl dýmem halen, slzami smazán byl,
však stejně u ní jak u sestry
v tísni se zástupy tiskly kolem.

Křik, vřava divá, rouhání, lání, pláč,
tlesk dlaní, pěstí zaťatých burný vztek,
kvil tichý bídných, zavržených
v zoufalý paian se nesly k hvězdám.

Však veřej stála bez hnutí v svorech svých,
ať pěstí v krvi proletář do ní tlouk',
ať hasnul u ní žen vzdech, jehlou
které si ruce své rozpíchaly.

Ať hloubkou dum svých myslitel sfingy spár
chtěl pohnout — blázen! — k soucitu, — marný sen!
spár nepohnul se, dále třímal
Oidipa hádanku, jež taj všeho.

A davy rostly peřejí času dál,
jak písek mořský na břehu kupí se,
jak špačků mračna v hustých davech
v sítí když zapadnou podvečerem.

A byly smutné, znavené poutí zlou
ty davy lidské, mrtvoly byly spíš,
i kletbám došla síla, vzdoru
rouhavý k odboji selhal jazyk.

Já ptal se v smutku: Jak to jen možná jest,
to že jsou vnuci století, které kdys
před všemi neslo velké světlo
urvané s pochodně revoluce?

Tak sešlí, bídní, malátní, bez všech sil,
tak zdráni žalem, schváceni v bídě zlé,
tak unavení všemi hes'y
papoušků nestoudných, sov a mloků?

Tak papírových raket jim oheň zhas',
o doutnák pumy zavadiv plaše jen,
a z všeho zbyly fráse, fráse,
falešné pozlátko harlekýnů.

Však síly umřít, padnouti, není jim,
v před síla dědů neznámá žena je,
spád kladiv kyklopických z hlubin
k osudí láká je budoucnosti.

V nich stará choutka Adama stále plá,
ráj urvat zase ztracený dávno již,
být aspoň lidmi, když ne bohy,
v příšerném zápasu tmy a světla

Ó bědné děti budoucna! Kam jen, kam
se takto slepí řítíte v marný boj,
své skládajíce kletby, slzy
u brány železné, neúprosné?

Co zříte za ní? Vyčkáte, v pláči až
se tajůplná otevře, bude stát
v ní anděl míru s palmou těchy,
anebo zářící zjev snad Kristův?

Zda ruce svoje zbodané hřeby On
nad vámi vztáhne šeptaje: Mír, jen mír!
Sem pojďte všichni unavení,
sirotci, nešťastní, zoufající!?

Či nová hydra, šílenstvím zpuchlý zrak,
v ní šklebná stane, hlásajíc nový boj
a nový zápas, ozbrojená
pancířem výzkumů bratrovraždy?

Vy lkáte v tísni, nehne se brána však,
až rafij těžká orloje schýlí se.
Ó Naděj aspoň budiž s vámi,
poslední z Pandory skříně odkaz!

Té věřme aspoň tonouci! Její lem
si chytněm všickni! Nemožno, věků svár
a duchů boje, hodny laurů,
vyznět by mohly snad prázdným echem.

Tu Naděj aspoň, opustil Dante ji,
u brány svojí zástavou vztyčme my,
jí silní projděm mhou a stíny,
alespoň o tuto buďme větší!

NOVÁ RENAISSANCE.

Slyšíte? Od Seiny břehů
křídlem blesku letí zvěst
do kraje k nám mlhy, sněhu:
Veliký Pan vzkříšen jest!
Julian jak Apostata
bohy obrodit chtěl svět,
dvacátého věku chvátá
chabý syn, by z prachu, bláta
thyrsus zved'!

V tisíc hlasů, jež kol třeští,
tento nejvíc duší hne,
staré blaho lidstvu věští,
tebe splnit, zlatý sne!
o němž Byron, Schiller snili,
jejž se mudrc dávno vzdal,
od chvíle, co Kristův bílý
stín se v krvi s kříže chýlí
v lidský žal.

Dosti pláče, slzí, trudu!
Jak to láká líbezně!
V azur, nach, nad prach a hrudu
v radost vzletnout vítězně!

růžemi číš ověnčenou
zvedat, plnou na pokraj,
věřit, že jest žena ženou,
štěstím v rozkoš proměněnou
a svět v ráj.

Věřit, že můž' chvít se země
pod kentaurů kopyty,
vlnou, listím v stesk náš jemně
že lká kdosi ukrytý,
že jest božství sladké tvoru,
smrt že není hrozný trest,
není vin a není sporu,
co zde zašlo, dál můž' v sboru
žíti hvězd!

Slyším. Péro z ruky padá,
i já snil tak druhdy, jun,
teď zmij skepse však se vkrádá
v rozechvěný paian strun.
Svůdný hlas, z nějž vesna dýše,
v každém zazní století,
Keats, jenž pil jej z plné číše,
usmívá se při tom tiše
v podsvětí.

Krásný sen! Však zašlé Vesny
nepřivolá nikdo v svět,
lidské myšlenky kruh těsný
v tentýž bod vždy ústí zpět.
Pouze prstí příštích časů

může býti minulost,
nový strom však v nových pásů
blankyt zvedá novou krásu,
plodů skvost.

Zapuštěný v staré zemi
ovšem kořen lidstva tkví,
novými však haluzemi
vichr nové doby chví.
Věků bouře odchovaly
blesky zrytý starý peň,
v šíř se směle rozkládaly,
nové větve, aby daly
novou žeň.

A ty bouře děsné byly,
stříškána tu mnohá sněť,
strom však divem staré síly
vyhnal nové v odpověď;
svatý obraz zbožnou rukou
v kůru kmenu druhdy vbit,
v časů píseň děsnozvukou,
sytou lidstva hořkou mukou,
chví se, smyt.

Brzy všecko bude mythem,
to jest: prstí nových dum,
z nichž svým vlastním prohřát citem
silný orel k nebesům
vzletne člověk doby příští,
aby na vzdor bouřím všem

po illusi snů a tříšti
zatk' si hvězdu na bojišti
v diadem.

Olymp i Ráj v sobě nesa,
na sobě sám maje dost,
resignuje na nebesa
země pán, ne plachý host;
positivní prací silný,
dobrý, ale spravedliv,
nový Prometheus pilný,
z ducha svého těže dílny
sterý div;

Potře patou zmoka války,
bratra k hrudi přivine,
přepne moře, sblíží dálky,
poušť v oasy hostinné
změní neúmornou dlaní,
prost všech panství nároků,
tak že v jitra nové vzplání
pouhou bájí bude lkání
otroků.

Myšlenky své símě dračí
vtělí hravě v spasný čin
na vše silou vlastní stačí
vnořen vlastních do hlubin.
Srdcem dítě a muž skutkem,
jasný, klidný, sladěn vším,
marným neutýrán smutkem,
pozná, smrt že žití útkem,
smířením!

Toť ta ducha »říše třetí«,
třeba snem se zdá dnes být,
ruče doba vstříc jí letí,
zvedněm zrak výš, dlaň i cit!
Bouří příští mír se chystá,
vrchol stromu zří již v jas,
jenom srdce mějme čistá,
a sny Platona a Krista
vzplanou v nás!

Vtělíme je v sobě sami
bez kultů a bez forem,
cetkami jež jsou a hrami
tam, kde duch tlí úhorem.
Bez Dryad a Kozonohů,
bez průvodů, slavností,
pozvedneme v tanci nohu
v hold z všech největšímu bohu —
Radosti!

OBSAH.

Str.

I. **Skvrny na slunci** 7

II. **Triptych života.**

Hvozd chimer 13
Suchopar pravdy 17
Louka asfodelů 20

III **Vzdechy silných.**

Žalm epigonův 25
Život 27
Rýč a péro 29
Klid 32
Bůh 34
Nářek 36
Svatá země 38

IV. **Pandemonium** 43

V. **Demogorgon** 51

VI. **Před branou XX. věku.**

Na hlavu ibise ze zřícenin Karnackých 59
Přípitek Jos. V. Myslbekovi 64
Duch a hmota 68
Práce 71
Mlátička 73
Masky Satana 76
Tři božské ctnosti 78
Mater dolorosa 79
Před branou XX. věku 82

VII. **Nová renaissance** 89

PG
5038
F8A17
1895
díl 11

Frida, Emil Bohuslav
Souborné vydání básnických spisů

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

NAKLADATELUTVI

J. OTTO

V PRAZE

JOS. PFEIFFER, PRAHA 1900-11.
TOVÁRNA NA ZBOŽÍ KNIHAŘSKÉ